

*Приходько І. І., доктор психологічних наук, с.н.с.,
начальник НДЦ Національної академії Національної
гвардії України (м. Харків)*

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЗМІСТ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ

За допомогою психосемантичного методу та методики «Незакінчені речення» розроблено трансформаційну модель психологічної безпеки особистості фахівця екстремального виду діяльності. У звичайних умовах діяльності вона складається з таких компонентів: морально-комунікативного, мотиваційно-вольового, ціннісно-смыслового та внутрішнього комфорту. Розкрито зміст функціональних елементів системи психологічної безпеки особистості фахівця екстремального виду діяльності.

Ключевые слова: психологическая безопасность, экстремальные виды деятельности, трансформационная модель, функциональная организация.

С помощью психосемантического метода и методики «Незаконченные предложения» разработана трансформационная модель психологической безопасности личности специалиста экстремального вида деятельности. В обычных условиях деятельности она состоит из таких компонентов: морально-коммуникативного, мотивационно-волевого, ценностно-смыслового, внутреннего комфорта. Раскрыто содержание функциональных элементов системы психологической безопасности личности специалиста экстремального вида деятельности.

Ключові слова: психологічна безпека, екстремальні види діяльності, трансформаційна модель, функціональна організація.

Постановка проблеми. Після соціально-політичних подій, які відбувалися в Україні за останні півроку («революція гідності» та антитерористична операція, що проводиться на сході країни), зростає кількість осіб, які отримали травматичний життєвий досвід і вимушені пристосовуватися до навколишнього середовища, що змінилося, заново створювати свій соціальний і особистісний простір. Психологічні наслідки цих екстремальних ситуацій нерідко виявляються більш вагомими за своїми соціально-психологічними впливами, ніж самі події. Все це має безпосереднє відношення до однієї з основних потреб людини – безпеки та диктує необхідність пошуку ефективних шляхів забезпечення і підтримки психологічних аспектів життєстійкості, опірності людини та суспільства до негативних зовнішніх і внутрішніх загроз. На жаль, проблема психологічної безпеки людини сьогодні є малодослідженою у вітчизняній науці; невизнаною як загальноприйнята й науково обґрунтована самостійна специфічна форма національної безпеки для зарубіжної. Проте, на сучасному етапі розвитку науки склалися всі підстави для визнання цього феномену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях психологічна безпека використовується в різних аспектах вивчення життєдіяльності людини: (1) при вивченні надзвичайних ситуацій, аварій і катастроф, що

характеризуються значними матеріальними, соціальними й екологічними наслідками (Л.О. Александрова, В.О. Бодров, Т.М. Краснянська, Г.Г. Почепцов, О.В. Тімченко та ін.), де досліджується роль людського фактору при виникненні цих ситуацій, проводиться детальний аналіз психологічних аспектів дій людей, зайнятих на об'єктах підвищеного ризику, а також їх наслідків (М.А. Котик, М.С. Корольчук, І.П. Пістун, В.В.Рибалка та ін.); (2) при вивченні проблем інформаційної, інформаційно-психологічної й організаційної безпеки людини й суспільства (І.О. Баєва, Г.В. Грачев, О.Ю. Зотова, І.М. Панарін, Я.В. Подоляк, С.К. Рощин та ін.); (3) дослідженнями у новій галузі знань – ризикології, в якій вивчаються її різні аспекти: психологічні, соціальні, політичні, технологічні, фінансові, екологічні й інші ризики, прогнозуються їхні наслідки (І.Б. Бовіна, С.П. Іванова, Є.П. Ільїн, Н.Л. Шликова, С.І. Яковенко та ін.); (4) при вивченні проблеми психологічного захисту особистості й суспільства, а також культури безпеки як процесу збереження й розвитку цілей, ідеалів, цінностей, норм і традицій людини, родини й суспільства (Т.С. Кабаченко, Т.І. Колеснікова, В.О. Лефтеров, О.М. Столяренко й ін.). Однак ґрунтовних наукових досліджень, присвячених вивченню психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності, ані у вітчизняній, ані в зарубіжній психології до теперішнього часу не проводилося.

Мета статті – на підставі проведення емпіричних досліджень системи психологічної безпеки особистості фахівця екстремального виду діяльності визначити зміст її функціональних елементів.

Виклад основного матеріалу. Для розроблення структурно-функціональної моделі психологічної безпеки особистості фахівця екстремального виду діяльності нами використовувалися психосемантичний метод та методика «Незакінчені речення» (у модифікації автора). Емпіричну базу дослідження склали результати експертної оцінки 69 психологів внутрішніх військ МВС України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій, 46 представників ризиконебезпечних професій (військовослужбовці спеціальних підрозділів ВВ, співробітники оперативних підрозділів МВС, а також особовий склад, що застосовував зброю на ураження; 38 учених та викладачів вищих навчальних закладів України, 36 офіцерів військових частин і з'єднань ВВ – керівників різного рівня. У результаті проведеного дослідження з використанням факторного аналізу була розроблена трансформаційна модель психологічної безпеки особистості фахівця екстремального виду діяльності, яка складається з [5]:

– чотирифакторної структури психологічної безпеки особистості у звичайних умовах життєдіяльності, в яку входять наступні компоненти: морально-комунікативний, мотиваційно-вольовий, ціннісно-смысловий і внутрішнього комфорту;

– чотирифакторної структури психологічної безпеки особистості в екстремальних умовах діяльності, яку складають такі компоненти: морально-вольова урегульованість, стратегії подолання стресових ситуацій, ціннісно-смысловий, посттравматичне зростання / регрес.

Кожен блок має своє структурне наповнення, власні функції, особливості динаміки, взаємозв'язки з іншими блоками. Передбачається єдність функціонування компонентів ПБО у реалізації її мети – створення припустимо безпечних умов для реалізації особистісного потенціалу. Ми навмисне так широко формулюємо мету ПБО, оскільки її звуження до поняття «захисту» є застарілим, таким, що не відповідає сучасній науковій думки. Так, захист, який істотно обмежує розвиток особистості, у кінцевому результаті призводить до її деградації, а отже, не

виконує свого основного призначення – *збереження особистості*.

Такий зміст мети ПБО став можливим завдяки основним положенням теорії особистості О.М. Леонтєва [3]. Виведення вченим поняття «особистість» за рамки психіки у площину стосунків з оточуючим світом, розгляд особистості як реалізації взаємовідносин зі світом, як буття, є важливим моментом для розуміння мети функціонування системи ПБО, яка не може бути зведена тільки до забезпечення відчуття безпеки, а має сприяти самореалізації особистості, бо лише в такому вигляді – активній взаємодії із зовнішнім соціальним світом – особистість і може існувати та розвиватися. Такому розумінню мети, не в останню чергу, сприяють і результати наведеного вище факторного аналізу, де істотну вагу мають мотиви та смисли. Так, за О. М. Леонтєвим, сама особистість розглядалась як система діяльностей (мотивів). Отже, ідеї «нової психології» О. М. Леонтєва можна вважати історичним підґрунтям для побудови структурно-функціональної моделі ПБО.

Отже, докладніше розглянемо функціональну складову кожного компоненту моделі ПБО фахівця екстремального виду діяльності.

Основне призначення **морально-комунікативного компоненту** полягає у забезпеченні прийнятної взаємодії з оточуючим світом, так як основне завдання – безпека особистості, що, насамперед, є важливим у забезпеченні оптимального рівня взаємодії з соціальним оточенням. Реалізація цього завдання залежить від наявних комунікативних якостей, знань соціальних норм, які на рівні міжособистісної взаємодії, частіш за все, представлені нормами моралі. Соціальні норми структурують соціальний простір, роблять його певною мірою передбачуваним, що сприяє зниженню напруження у стосунках, дозволяє прогнозувати результати взаємодії. Знання соціальних норм і розвинені комунікативні якості дозволяють особі уникати небажаних і створювати сприятливі умови для особистісного розвитку.

Необхідно зазначити, що розвинені комунікативні якості дозволяють шляхом залучення зовнішніх ресурсів (допомоги соціального оточення) реалізовувати мотиви, які значно перевищують можливості однієї людини. Крім того, чутливість до допомоги є однією з умов продуктивного навчання, засвоєння нових способів дій і взаємодії. Нові

способи взаємодії з предметним світом і соціальним оточенням, які раніше не були використані при реалізації старих звичайних цінностей, смислів життя та мотивів, здатні утворювати нові результати, усвідомлення яких призводитиме до розвитку мотиваційної і смислової сфери особистості.

Морально-комунікативна складова досить часто розглядається окремо або як компонент конфліктологічної компетентності особи. Проте існують концепції, які розглядають особливості взаємодії із соціальним оточенням як фактор, що наряду з вольовими і смисложиттєвими особливостями впливає на самореалізацію та відчуття безпеки особистості. До таких можна віднести концепцію життєздатності Б.Г. Ананьєва, який вказує, що відчуття захищеності в колективі підвищує витривалість людини до важких випробувань і зберігає життєздатність у самих критичних обставинах [1]. Так, досить близький до нашої позиції І.М. Ільїнський визначає життєздатність як прагнення людини вижити, не деградувати у складних умовах соціального та культурного середовища, стати індивідуальністю, сформулювати смисложиттєві установки, самоствердитися, реалізувати себе і свої задатки, творчі здібності, перетворюючи при цьому середовище, та роблячи його більш сприятливим для життя [2]. Зарубіжними авторами А. Алмедом, Дж. Бонанно та ін. визначена практично тотожна психологічна категорія – *resilience* (у перекладі життєздатність, опірність, пружність, невразливість), що представляє індивідуальну здатність людини до соціальної адаптації та саморегуляції, механізм керування власними ресурсами (емоційними, мотиваційно-вольовими, когнітивною сферою) у контексті соціальних, культурних норм і середових умов [8, 9].

Погоджувачись у загальних рисах з викладеними вище поглядами, зазначимо, що морально-комунікативна складова, як і вся система ПБО, у життєдіяльності особи є постійно актуальною, а не похідною від соціальних негараздів і необхідно лише для виживання. Навіть находячись у сприятливому і толерантному суспільстві, людина, яка не дотримується норм, що регулюють стосунки у ньому, може опинитися в ізоляції, спровокувати конфлікти, і, як наслідок, втратити можливість для самореалізації. Дотримання норм нерідко вимагає від людини вольових зусиль, рефлексії своєї поведінки.

Інтеріоризовані моральні норми часто є підставою для розвитку ціннісно-смислових особливостей. Як бачимо, морально-комунікативний компонент психологічної безпеки особистості має бути як структурно, так і функціонально пов'язаний з іншими складовими системи ПБО.

Головним завданням **мотиваційно-вольового компоненту** є забезпечення реалізації обраної стратегії самореалізації особистості в різних за сприятливістю умовах. Для цього передбачається наявність гнучкого й інтенсивного механізму цілепокладання, а також розвинених вольових якостей для досягнення цілей. Гнучкість й інтенсивність цілепокладання дозволяє створювати оперативний план дій для реалізації особистих мотивів з урахуванням зовнішніх (соціальних, фізичних) умов та власних ресурсів. Вольові якості, в першу чергу, вольове зусилля сприяють реалізації розробленого плану дій, переводу його з потенційного стану в актуальний. Немаловажним для функціонування цього компоненту є здатність здійснювати корекцію впритул до повної зміни самих цілей відповідно до смислу виконуваної діяльності, якщо їх реалізація є неможливою в умовах, що склалися. Тобто ефективність функціонування цього блоку системи ПБО забезпечується поєднанням волі, спрямованої на досягнення цілі, та гнучкості, здатності переформулювати ціль – змінити спосіб дій, взагалі відмовитися від наміченого плану дій, при цьому зберегти смисл життєдіяльності.

Сформована у людини структура конкретних мотивів, вольових якостей та копінгів залежить як від наявного досвіду, в тому числі й професійного, взаємодії з зовнішнім світом, так і від ціннісно-смислового стрижня особистості. Зазначимо, що одному загальному смислоутворюючому мотиву можуть відповідати декілька приватних мотивів-цілей. І, навпаки, одні і ті ж самі мотиви-цілі можуть сприяти реалізації різних загальних смислоутворюючих мотивів. При цьому будь-яка зміна способу виконання й усвідомлення новизни отриманого результату представляє джерело розвитку загального смислоутворюючого мотиву. Незадоволеність результатом його реалізації є джерелом вдосконалення набутих знань, вмінь, навичок, спонукає до освоєння нових способів дій тощо. Така структура даного компоненту ПБО потенційно несе здатність трансформувати негативні події життя в нові можливості. Крім того,

інтенсивність цілепокладання і вольові якості дозволяють забезпечити активність життєвої позиції особистості, здатність бути провідною у стосунках із оточуючим світом, спрямованим на його зміни відповідно до власних смислоутворюючих мотивів, цінностей. Усвідомлення у себе розвиненого цілепокладання, гнучкості та вольових якостей дозволяє особі бути готовою до дій у складних умовах, потенційно здатною витримувати стресову ситуацію.

Досить близькими до нашого погляду на мотиваційно-вольовий компонент, як складову системи ПБО, є погляди, які утворилися в концепції «hardiness» С. Мадді [11] (Д.О. Леонтьев переклав як «життєстійкість» [4]), яке у 1979 році було введено С. Кобейса [10]. У рамках цієї концепції життєстійкість є системою установок і переконань про людину, світ, відносини зі світом, яка складається з компонентів: залученість (commitment), контроль (control), прийняття ризику (challenge), за допомогою яких людина розвивається, збагачує свій психічний потенціал і долає стреси, що зустрічаються на її життєвому шляху. Це поняття, за поглядами С. Мадді, Д. Кошаби, та ін. відображає психологічну живучість та розширену ефективність людини, а також є показником її психічного здоров'я. Однак, як і у випадку з концепцією життєздатності, концепція життєстійкості відрізняється від розробленої моделі ПБО, насамперед, тим, що вона описує функціонування системи саморегуляції активності у стресових умовах. На нашу думку, закладені у модель ПБО механізми функціонування і відповідне структурне наповнення здатні забезпечити самореалізацію і відчуття безпеки особистості як у звичайних, так і в екстремальних умовах.

Одразу зазначимо, що в узагальненій структурно-функціональній моделі ПБО наведені функціональні назви компонентів, які співвідносяться з концепціями життєздатності та життєстійкості, не свідчать про те, що позначений блок функціонує як уся вище описана у концепціях система забезпечення життєздатності чи життєстійкості. Ці концепції за обсягом співвідносяться з усією системою ПБО, а не з окремими її компонентами. Проте в зазначених концепціях зроблено акцент на певних функціях, які в описуваній системі ПБО найбільш притаманні саме цим блокам. Так, у концепції життєздатності акцент зроблено на взаємодії з соціальним

середовищем, у концепції життєстійкості – на моменті долаття труднощів і зміні погляду на них як на нові можливості, що й послужило підставою для використання назв концепцій для позначення функцій компонентів системи ПБО.

Головним завданням **ціннісно-смыслового компоненту** є формування *вісі свідомості*, яка забезпечує стійкість особистості до несприятливих умов життєдіяльності і послідовність самореалізації за будь-яких обставин. Для цього в особі має бути сформована система відношення до себе, діяльності, людей, оточуючого світу тощо, яка ґрунтується на цінностях і смислах, визначає напрями розвитку особистості й її ставлення до оточуючого, насамперед, соціального світу. Ставлення до останнього впливають на загальний напрям розвитку стосунків з ним: пристосування-унікнення-перебудова.

Послідовність реалізації життєдіяльності і відповідність соціальному оточенню підтримують сприйняття особистості цим соціальним оточенням як безпечної, такої, до якої немає необхідності застосовувати агресію. Кожна життєва невдача, фрустрація розглядається особистістю з точки зору її впливу на можливість реалізувати обрану життєву стратегію (смислоутворюючі мотиви), що дає змогу піднятися над низкою побутових проблем, які викликають негативні переживання (їх знецінення), які не завжди є суттєвими для реалізації особистості. Проте екстремальні ситуації, в яких виникає загроза та небезпека існуванню обраного способу існування і самому життю, можуть призводити до переоцінки цінностей і смислів, їх ваги у смисловій структурі особистості.

Досить подібним до нашого погляду на ціннісно-смысловий компонент ПБО є концепція В.Е. Чудновського про «оптимальний смисл життя» – характеристику смислу життя, яка поєднує реалістичність і конструктивність, відповідність смислу життя зовнішнім і внутрішнім факторам [7]. Оптимальний смисл життя, на думку автора, – це гармонійна структура смисложиттєвих орієнтацій, які істотно зумовлюють високу успішність у різних областях діяльності, максимальне розкриття здібностей та індивідуальності людини, її емоційний комфорт, що проявляється в переживанні повноти життя та задоволеності нею. Але людина часто діє не в рамках звичайної відповідності, вона максимально реалізує

свої можливості, досягаючи високих результатів як у конкретній діяльності, так і в розкритті власної індивідуальності. Таким чином, реалістичність – це відповідність смислу життя, з одного боку, наявним об'єктивним умовам, необхідним для його реалізації, з іншого – індивідуальним можливостям людини. Конструктивність смислу життя – характеристика, що відбиває ступінь позитивного або негативного впливу на процес становлення особистості й успішність діяльності людини [7]. Попри те, що у концепції автора досить добре описані можливості змін смислової сфери особистості під дією зовнішніх обставин, професійної соціалізації та її вікових вимог, в ній замало приділено увазі власній активності особистості – її здатності змінювати обставини життєдіяльності, соціальне оточення, хоча це також є способом погодження власних смислів і умов для самореалізації в оточуючому світі.

Компонент внутрішнього комфорту. Необхідно уточнити, що проведений факторний аналіз дозволив віднести до даного блоку характеристики ПБО, які співвідносяться з відчуттями, властивими фізичному «Я» (відчуття безпеки як забезпечення фізичної цілісності), проте, на нашу думку, є необхідність розширити інтерпретацію цього блоку і включити до нього усі рівні «Я» за концепцією В.В. Століна – фізичний, соціальний, особистісний [6]. Спираючись також на погляди О.М. Леонтьєва на «Я» як центру особистості [3], ми вважаємо, що виконувати функцію керування системою ПБО може лише усе «Я», а не окремі його складові. Отже, завданням компоненту внутрішнього комфорту ПБО є досягнення внутрішньої узгодженості особистості, визначення інтерпретації її досвіду і формування очікувань. В результаті функціонування цього блоку особистість переживає відчуття задоволеності або незадоволеності своїм життям, собою: негативні переживання призводять до змін напрямку активності, позитивні – закріплюють набутий досвід, консервують трансформовану структуру ПБО.

«Я» забезпечує внутрішню узгодженість особистості, відносну стійкість її поведінки завдяки тому, що новий отриманий досвід погоджується з існуючими уявленнями про себе. Якщо він відповідає уявленням про себе, то й асимілюється в «Я», якщо не вписується в існуючі уявлення про себе, суперечить вже наявній Я-концепції, то спрацьовують механізми психологічного

захисту, які допомагають особистості тенденційно інтерпретувати досвід, який травмує, або його заперечувати. Проте, якщо особа, використовуючи механізм рефлексії, здатна усвідомити невідповідність власної особистості умовам своєї життєдіяльності, то вона стає спроможною до змін себе чи до пошуку відповідного оточення. Зазначимо, що сформоване «Я» визначає очікування особистості, її уявлення про те, що повинно статися: особи, які впевнені у власній значущості, очікують, що й інші будуть ставитися до них так само; особи, які сумніваються у власній цінності, вважають, що вони нікому не можуть подобатися і починають уникати більшості соціальних контактів. Отже, таке самовідношення, що є похідним як від особливостей соціалізації, так і від власного досвіду взаємодії з оточуючим світом, впливає на загальну стратегію реалізації ПБО.

На відміну від концепції В.В. Століна, в якій «Я» надає перевагу тій чи іншій діяльності, ми ставимо «Я» у центр системи психологічної безпеки особистості, у кожному компоненті якої є свої засоби вирішення конфлікту між діяльностями, між діяльністю і умовами її реалізації (нормування стосунків, толерантність у стосунках, здатність змінити спосіб дій, узгодити його з іншими тощо), що дозволяє функціонувати системі ПБО не лише у режимі постійного «вирішення завдань на смисл».

Висновки

1. У загальному вигляді взаємозв'язки і особливості сумісного функціонування структурних компонентів системи ПБО є подібними до взаємовідношень у внутрішній структурі діяльності, що запропонована О.М. Леонтьєвим, основою якого є: мотив (діяльність) → ціль (дії) → умови (операції) та зворотний зв'язок, який не лише дозволяє оцінити відповідність задуму, отриманому результату, але й внести відповідні зміни.

2. Розвиток системи психологічної безпеки особистості може відбуватися за принципами, притаманними для розвитку мотиваційної сфери – «зсуву мотиву на ціль» та «зсуву мотиву на засіб». Проте система психологічної безпеки особистості передбачає, що особистість реалізується у багатьох діяльностях, що передбачає різноманіття мотивів, цілей, конкретних способів взаємодії з соціальним оточенням, конфлікти при перетинанні яких розв'язує центральний компонент особистості – «Я».

3. Запропонована функціональна

структура психологічної безпеки особистості є універсальною по відношенню до її змісту, хоча набутий зміст певним чином може сприяти її розвитку або деградації: наприклад, особа в результаті соціалізації може засвоювати різні цінності, прийнятні для її соціальної групи, стратегії їх реалізації та способи взаємодії зі своїм соціальним оточенням з приводу їх реалізації, проте, при оцінці їх як невідповідних «Я», може відбуватися їх часткова чи повна зміна, пошук нового соціального середовища та здійснення нового змістовного наповнення

власної (індивідуальної) системи психологічної безпеки особистості.

4. Наважитися на такі зміни може далеко не кожна особа: у кожному компоненті описаної системи психологічної безпеки особистості є механізми, які сприяють його консервуванню (закріпленню набутого – вироблення шаблону дій, власного морального кодексу, стереотипів сприйняття, установки, вироблення «рефлексу свободи», механізми, що забезпечують стійкість ціннісно-сислової сфери, захисні механізми свідомості тощо).

Література

1. Ананьев, Б. Г. Человек как предмет познания [Текст] / Б. Г. Ананьев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
2. Ильинский, И. М. О воспитании жизнеспособных поколений российской молодежи [Текст] / И. М. Ильинский // Государство и дети: реальность России. – М. : Российское педагогическое агентство, 1995. – 234 с.
3. Леонтьев, А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. [Текст] / А. Н. Леонтьев. – М.: Наука, 1977. – 304 с.
4. Леонтьев, Д. А. Тест жизнестойкости [Текст] / Д. А. Леонтьев, Е. И. Рассказова. – М. : Смысл, 2006. – 63 с.
5. Приходько, І. І. Моделювання психологічної безпеки особистості фахівця екстремального виду діяльності з використанням психосемантичного методу / І. І. Приходько // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. – 2012. – Вип. 1. – С. 174-185.
6. Столин, В. В. Самосознание личности: монография [Текст] / В. В. Столин. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 288 с.
7. Чудновский, В. Э. Становление личности и проблема смысла жизни [Текст] : Избранные труды / В. Э. Чудновский. – М. : Изд-во Моск. Психолого-социального ин-та, 2006. – 768 с.
8. Almedom, A. M. Resilience, hardiness, sense of coherence, and posttraumatic growth: all paths leading to «light at the end of the tunnel» / A. M. Almedom // Journal of Loss and Trauma. – 2005. – Vol. 10. – P. 253-265.
9. Bonanno, G. A. Resilience to loss and potential trauma / G. A. Bonanno, M. Westphal, A. D. Mancini // Annual Review of Clinical Psychology. – 2011. – № 7 (1). P. 511-535.
10. Kobasa, S. C. Stressful life events, personality, and health: An inquiry into hardiness / S. C. Kobasa // Journal of Personality and Social Psychology. – 1979 – № 37. – P. 1-11.
11. Maddi, S. The story of hardiness: Twenty years of theorizing, research, and practice / S. Maddi // Consulting Psychology Journal. – 2002. – № 54. – P. 173-185.

Prikhodko I. I., doctor of psychological sciences, senior researcher

FUNCTIONAL CONTENTS OF TRANSFORMATIONAL MODEL OF PSYCHOLOGICAL SAFETY OF PERSON OF EXTREME KIND OF ACTIVITIES SPECIALIST

Functional structure of transformational model of identity psychological safety of extreme kind of activities specialist is presented. It has a four-factors structure of the psychological safety of the person: in the normal conditions of life components are as following – the moral-and-communicative, motivational-and-volitional, value-and-meaning, internal comfort; in the extreme conditions components are as following – the moral-and-volitional regulation (normativity), strategies of coping with stress situations, value-and-meaning, posttraumatic growth / regress. Proposed model allows combining concepts of resilience (A. M. Almedom, B. G. Ananiev, I. M. Ilyinskiy), hardiness (S.C. Kobasa, S. Maddi, D. A. Leontiev), optimal meaning of life (V. E. Chudnovskiy) and conflicted sense of “I” (V. V. Stolin) that exists in modern psychological science. It was made emphasis in every of mentioned above concepts on implementation of identity safety mechanisms, that correlates with problems of separate elements of general identity psychological safety system.

Keywords: psychological safety, extreme kinds of activities, transformational model, functional organization.